

Samfunnsfag, 9.trinn 2024-25

Veke 37-40	Emne: Demokrati
Tema	<ul style="list-style-type: none">• Diskusjonar = demokrati i praksis• Aktivt medborgarskap• Kva er politikk?• Raude og blå parti• Det demokratiske landskapet i dag• Prinsippa for rettsstaten• Truslar mot demokratiet
Kompetansemål	<ul style="list-style-type: none">• vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår• beskrive trekk ved det politiske systemet og velferdssamfunnet i Noreg i dag og reflektere over sentrale utfordringar• reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine• utforske ulike plattformer for digital samhandling og reflektere over korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten
Læringsaktivitet og ressursar	<ul style="list-style-type: none">• Kapittel 2 side 47-87 i «Samfunnsfag 9»• Arbeide med faglege omgrep, munnleg og skriftleg• Knytte fagstoffet til dagsaktuell politikk i Noreg men og særleg USA (Harris vs Trump)• Diskusjon med læringsven, i mindre grupper og i plenum i klassen• Lage ein informasjonsplakat saman med ein medelev der ein presenterer eit politisk parti. Trinnet inviterer 8.trinn på polisk stand, der dei besøkande kan stille spørsmål til dei ulike partia
Vurdering	<p>Liten test med utgangspunkt i sidene 74-81 for å sjå kva elevane har fått med seg og i kva grad dei kan ordlegga seg og gjere seg nokre egne tankar. Blir brukt til halvårsvurderinga i faget.</p> <p>Fagsamtale med formell vurdering. Samtale med utgangspunkt i øveark. Kunne forklare og reflektere over ulike utfordringar og fordelar ved eit demokrati samt kunne presentere “sitt politiske parti”.</p>

Vurderingskriterium	LÅG	MIDDELS	HØG
Tverrfaglege tema	<ul style="list-style-type: none"> • Folkehelse og livsmeistring • Demokrati og medborgarskap 		
	<p>Eleven kan forklare litt om det politiske systemet i Noreg i dag og kan nemne nokre få utfordringar</p> <p>Eleven kjenner til nokre aktørar som har makt i samfunnet i dag, og veit litt om korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven kan litt om korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten</p> <p>Eleven kan i liten grad reflektere over korleis einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår</p> <p>Eleven har liten oversikt over fagstoffet og dagsaktuell politikk og kan knapt forklare synspunkta sine</p>	<p>Eleven har oversikt over nokre trekk ved det politiske systemet i Noreg i dag og kjenner til ein del utfordringar</p> <p>Eleven har oversikt over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og har ein del innsikt i korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven har litt oversikt på korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten</p> <p>Eleven veit at einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår men kan berre i varierende grad gje døme på dette</p> <p>Eleven har i varierende grad oversikt over fagstoffet og dagsaktuell politikk og kan i nokon grad forklare synspunkta sine</p>	<p>Eleven kan beskrive trekk ved det politiske systemet i Noreg i dag og reflektere over sentrale utfordringar</p> <p>Eleven kan reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven kan reflektere over korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten</p> <p>Eleven kan reflektere over korleis einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår og gje døme på dette</p> <p>Eleven har god oversikt over fagstoffet og dagsaktuell politikk og kan forklare og grunnge synspunkta sine</p>

Kjerneelement	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnskritisk tenking og samanhengar • Demokratiforståing og deltaking • Berekraftige samfunn • Identitetsutvikling og fellesskap
Grunnleggjande ferdigheiter	<ul style="list-style-type: none"> • Munnlege ferdigheiter • Å kunne skrive • Å kunne lese • Å kunne rekne • Digitale ferdigheiter

Veke 42-47	Emne: Lov og rett
Tema	<ul style="list-style-type: none"> • Lovene og reglane i samfunnet • Maktfordelinga • Slik blir ei lov til • Domstolane • Slik vernar rettssystemet deg • Kva skjer dersom lova blir broten? • Kva konsekvensar har kriminalitet? • Er det meir kriminalitet no enn før?
Kompetansemål	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive sentrale lover, reglar og normer og drøfte kva konsekvensar brot på desse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine • bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er

Læringsaktivitet og ressursar	<ul style="list-style-type: none"> • Kapittel 3 side 89-129 i «Samfunnsfag 9» • Arbeide med faglege omgrep, munnleg og skriftleg • Knytte fagstoffet til dagsaktuelle kriminalsaker • «Leo og de farlige» (NRK) • Ulike strafferammer, sjå på og diskutere • Diskusjon med læringsven, i mindre grupper og i plenum i klassen • Lage si eiga spørjeundersøking og tolke resultata 		
Vurdering	Skriftleg prøve (kryss av, skriv og forklar, svare på spørsmål til ukjent fagtekst/sak frå nyheitene)		
Vurderingskriterium	<p style="text-align: center;">LÅG</p> <p>Eleven kan beskrive sentrale lover, reglar og normer og drøfte kva konsekvensar brot på desse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt</p> <p>Eleven kjenner til nokre aktørar som har makt i samfunnet i dag, og veit litt om korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven kan på ein enkel måte brukt samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, viser funn ved bruk av digitale verktøy og sagt litt om kor relevante funna er</p>	<p style="text-align: center;">MIDDELS</p> <p>Eleven kan beskrive sentrale lover, reglar og normer og drøfte kva konsekvensar brot på desse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt</p> <p>Eleven har oversikt over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og har ein del innsikt i korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven har brukt samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og viser kor relevante funna er</p>	<p style="text-align: center;">HØG</p> <p>Eleven kan beskrive sentrale lover, reglar og normer og drøfte kva konsekvensar brot på desse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt</p> <p>Eleven kan reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunngir standpunkta sine</p> <p>Eleven kan bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er</p>

	Eleven har kontroll på enkelte faglege omgrep og veit litt om korleis domstolane er bygd opp, litt om korleis rettssystemet fungerer og kan gje døme på nokre straffereaksjonar	Eleven har kontroll på fleire faglege omgrep og kan forklare greitt korleis domstolane er bygd opp, korleis rettssystemet fungerer og har oversikt over ein del straffereaksjonar	Eleven har god kontroll på faglege omgrep og kan forklare korleis domstolane er bygd opp, korleis rettssystemet fungerer og har oversikt over ulike straffereaksjonar
Tverrfaglege tema	<ul style="list-style-type: none"> • Folkehelse og livsmeistring • Demokrati og medborgarskap 		
Kjerneelement	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnskritisk tenking og samanhengar • Identitetsutvikling og fellesskap 		
Grunnleggjande ferdigheiter	<ul style="list-style-type: none"> • Munnlege ferdigheiter • Å kunne skrive • Å kunne lese • Å kunne rekne • Digitale ferdigheiter 		

Veke 48-12	Emne: Europa før
Tema	<ul style="list-style-type: none"> • Oversikt over sentrale ideologiar og økonomiske system • Den første verdskrigen – årsaker, korleis var krigen, konsekvensar og vegen vidare • Den russiske revolusjonen – årsaker og konsekvensar • Mellomkrigstida – Sovjetunionen, Italia og Tyskland, framvekst av ekstreme ideologiar • Årsakene til den andre verdskrigen • Adolf Hitler og nazismen som pådriver for krigen • Den andre verdskrigen – viktige hendingar, holocaust, Noreg under krigen, avslutninga og Nürnbergprosessen • Anti-jødiske haldningar og hat-retorikk i dag • Dei kvite Bussane og konsentrasjonsleirane

Kompetansemål	<ul style="list-style-type: none"> • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske (og notidige) konflikhtar og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av (terrorhandlingar og) folkemord, som holocaust, (og reflektere over korleis ekstreme haldningar og ekstreme handlingar kan førebyggjast) • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore (og er) påverka av (geografiske forhold og) historisk kontekst • drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka og påverkar haldningane og handlingane til folk 		
Læringsaktivitet og ressursar	<ul style="list-style-type: none"> • Kapittel 4 side 136-183 i «Samfunnsfag 9» • Ekstra stoff: side 30-45 (Imperialismen) og sidene om den andre verdskrigen side 88-148 i den gamle samfunnsfagboka «Makt og menneske Historie 9» • Faglærer viser PowerPoint med mange bilete og illustrasjonar • Filmsnuttar på Youtube: imperialisme i Afrika, skyttargravskrig, Adolf Hitler, konsentrasjonsleirar • Arbeide med faglege omgrep, munnleg og skriftleg • Skrive ein kort tekst (minimum 100 ord) om eit tema frå 1.vk • Diskusjon med læringsven, i mindre grupper og i plenum i klassen • Vise konkretar, diverse samtidige kjelder, om lærar eller elevar har noko • Film: Die Welle • 10.trinn – trinnet reiser med «Hvite Busser» til Krakow i Polen for å besøke Auschwitz og Birkenau 		
Vurdering	<p>Skriftleg prøve med tema frå side 139-159 Vurdering av elevarbeid i OneNote (Låg-Middels-Høg)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Årsakene til den andre verdskrigen • Skrive ein tekst på om lag ei side om eit sjølvvald tema: Slaget om Storbritannia, Operasjon Barbarossa, Pearl Harbor eller D-dagen 		
Vurderingskriterium	LÅG	MIDDELS	HØG

	<p>Eleven kan gjere greie for få årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske konflikhtar og kan i liten eller ingen grad reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan i liten grad gjere greie for årsaker til og konsekvensar av folkemord, som holocaust</p> <p>Eleven har få konkrete døme på at menneske har kjempa for endringar i samfunnet og kan i liten grad vise til påverknad av historisk kontekst</p> <p>Eleven kan vise til få relevante døme på korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka haldningane og handlingane til folk</p> <p>Eleven har kontroll på enkelte faglege omgrep men forstår i mindre grad korleis dei ulike historiske hendingane er påverka av tidlegare hendingar, tankar og idear</p>	<p>Eleven kan gjere greie for nokre årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske konflikhtar og kan i nokon grad reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan gjere greie for nokre årsaker til og konsekvensar av folkemord, som holocaust</p> <p>Eleven kan gje nokre døme på korleis menneske har kjempa for endringar i samfunnet og samstundes har vore påverka av historisk kontekst</p> <p>Eleven kan vise til døme på korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka haldningane og handlingane til folk</p> <p>Eleven har kontroll på fleire faglege omgrep og forstår til ei viss grad korleis dei ulike historiske hendingane er påverka av tidlegare hendingar, tankar og idear</p>	<p>Eleven kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske konflikhtar og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av folkemord, som holocaust</p> <p>Eleven kan reflektere over korleis menneske har kjempa for endringar i samfunnet og samstundes har vore påverka av historisk kontekst</p> <p>Eleven kan drøfte korleis framstillingar av fortida, hendingar og grupper har påverka haldningane og handlingane til folk</p> <p>Eleven har god kontroll på faglege omgrep og forstår i stor grad korleis dei ulike historiske hendingane er påverka av tidlegare hendingar, tankar og idear</p>
<p>Tverrfaglege tema</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demokrati og medborgarskap 		

Kjerneelement	<ul style="list-style-type: none"> • Undring og utforsking • Samfunnskritisk tenking og samanhengar • Demokratiforståing og deltaking • Identitetsutvikling og fellesskap
Grunnleggjande ferdigheiter	<ul style="list-style-type: none"> • Munnlege ferdigheiter • Å kunne skrive • Å kunne lese • Å kunne rekne • Digitale ferdigheiter

Veke 13-19	Emne: Europa no
Tema	<ul style="list-style-type: none"> • Lære seg alle land og hovudstader i Europa • Europa i dag, EU/Noreg og EU • Ser på Tyskland og særleg Russland si rolle i det moderne Europa • Krigen i det gamle Jugoslavia på 90-talet: kvifor gjekk det gale? • utfordringar for Europa i dag
Kompetansemål	<ul style="list-style-type: none"> • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av terrorhandlingar (og folkemord, som holocaust, og reflektere over korleis ekstreme haldningar og ekstreme handlingar kan førebyggjast)

	<ul style="list-style-type: none"> utforske og beskrive korleis (menneske- og urfolksrettar og andre) internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd 		
Læringsaktivitet og ressursar	<ul style="list-style-type: none"> Kapittel 5 side 203-245 i «Samfunnsfag 9» Bruke nettressursane Gruble.net og Seterra 		
Vurdering	<ul style="list-style-type: none"> Kartprøve – land og hovudstader i Europa 		
Vurderingskriterium	<p style="text-align: center;">LÅG</p> <p>Eleven har få konkrete døme på at menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og kan i liten grad vise til påverknad av geografiske forhold og historisk kontekst</p> <p>Eleven kan gjere greie for få årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar og kan i liten grad reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan i liten grad gjere greie for årsaker til og konsekvensar av terrorhandlingar</p>	<p style="text-align: center;">MIDDELS</p> <p>Eleven kan gje nokre døme på korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst</p> <p>Eleven kan gjere greie for nokre årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar og kan i nokon grad reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan gjere greie for nokre årsaker til og konsekvensar av terrorhandlingar</p>	<p style="text-align: center;">HØG</p> <p>Eleven kan reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst</p> <p>Eleven kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar og reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane</p> <p>Eleven kan gjere greie for årsaker til og konsekvensar av terrorhandlingar</p> <p>Eleven kan utforske og beskrive korleis internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal</p>

	<p>Eleven kan i liten grad beskrive korleis internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd</p> <p>Eleven har liten oversikt på land og hovudstadar i Europa</p> <p>Eleven har i liten grad kontroll på faglege omgrep knytt til moderne Europeisk historie</p>	<p>Eleven kan til dels beskrive korleis internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd</p> <p>Eleven har grei men ikkje fullstendig oversikt på land og hovudstadar i Europa</p> <p>Eleven har kontroll på enkelte faglege omgrep knytt til moderne Europeisk historie</p>	<p>politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd</p> <p>Eleven har god oversikt på land og hovudstadar i Europa</p> <p>Eleven har god kontroll på faglege omgrep knytt til moderne Europeisk historie</p>
Tverrfaglege tema	<ul style="list-style-type: none"> • Demokrati og medborgarskap 		
Kjerneelement	<ul style="list-style-type: none"> • Undring og utforsking • Samfunnskritisk tenking og samanhengar • Demokratiforståing og deltaking • Identitetsutvikling og fellesskap 		
Grunnleggjande ferdigheiter	<ul style="list-style-type: none"> • Munnlege ferdigheiter • Å kunne skrive • Å kunne lese • Å kunne rekne • Digitale ferdigheiter 		

Veke 20-24	Emne: Velferdssamfunnet (Oversikt, mangler detaljer...)		
Tema	<ul style="list-style-type: none"> • Kvifor samfunnet du lever i, kan kallast eit mirakel • Kvifor nokre land i verda tener meir pengar på olje enn Noreg og likevel har ei fattig befolkning • Korleis mangel på tillit i samfunnet kan gå ut over økonomien vår • Kvifor det kan vere lurt at også dei som er rike, får barnetrygd og pensjon • Kvifor den industrielle revolusjonen kan kallast «Det store spranget» i historia til menneska 		
Kompetansemål			
Læringsaktivitet og ressursar	<ul style="list-style-type: none"> • Kapittel 6 side 247-279 i «Samfunnsfag 9» • 		
Vurdering	Fagsamtale (?)		
Vurderingskriterium	LÅG	MIDDELS	HØG
Tverrfaglege tema	<ul style="list-style-type: none"> • Berekraftig utvikling 		
Kjerneelement	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnskritisk tenking og samanhengar • Berekraftige samfunn 		
Grunnleggjande ferdigheiter	<ul style="list-style-type: none"> • Munnlege ferdigheiter • Å kunne skrive • Å kunne lese • Å kunne rekne • Digitale ferdigheiter 		

